

Úvod do jazykovědy

(4)

doc. Mgr. Petr Stehlík, Ph.D.

ÚR JL FF MU

Vývoj jazyka

2

1) **Fylogeneze:** vývoj jazyka obecně

2) **Ontogeneze:** jazykový vývoj jedince

Ontogeneze jazyka

3

Vrozená jazyková schopnost, přirozený proces učení, automatické osvojení pravidel jazyka

Vs.

Studium cizího jazyka (vědomý proces učení, obtížné a nedokonalé zvládnutí, problémy s výslovností a intonací)

Dítě: 8.-18. měsíc – izolovaná slova (až 100 slov); do 24. měsíce – spojení dvou slov (až 200 slov, elementární věty); od 3. do 15. roku – vlastní vývojová fáze (3. rok – cca 800 slov, 6. rok – cca 2500 slov), poté úpadek přirozené schopnosti osvojení jazyka.

N. Chomsky: vrozené jazykové struktury (univerzální gramatika)

Fylogeneze jazyka

Otázka vzniku jazyka: jeden nebo více prajazyků?

Vznik: před 100 000 – 1 milionem let

Nejstarší písemné záznamy: 6000 let

3500-4000 př. n. l. - Sumer

3000 př. n. l. - Egypt

2000 př. n. l. - Čína

1700-1500 př. n. l. - Féničané (hláskové písmo)

1400 př. n. l. - Řecko

Fylogeneze jazyka

5

Teorie vzniku jazyka:

- 1) utopická (Bible)
- 2) genetická (mutace člověka)
- 3) přirozená
  - a) onomatopoická (imitace přirozených zvuků)
  - b) interjekční (výkřiky pro vyjádření pocitů)

Teorie monogenetická vs. polygenetická

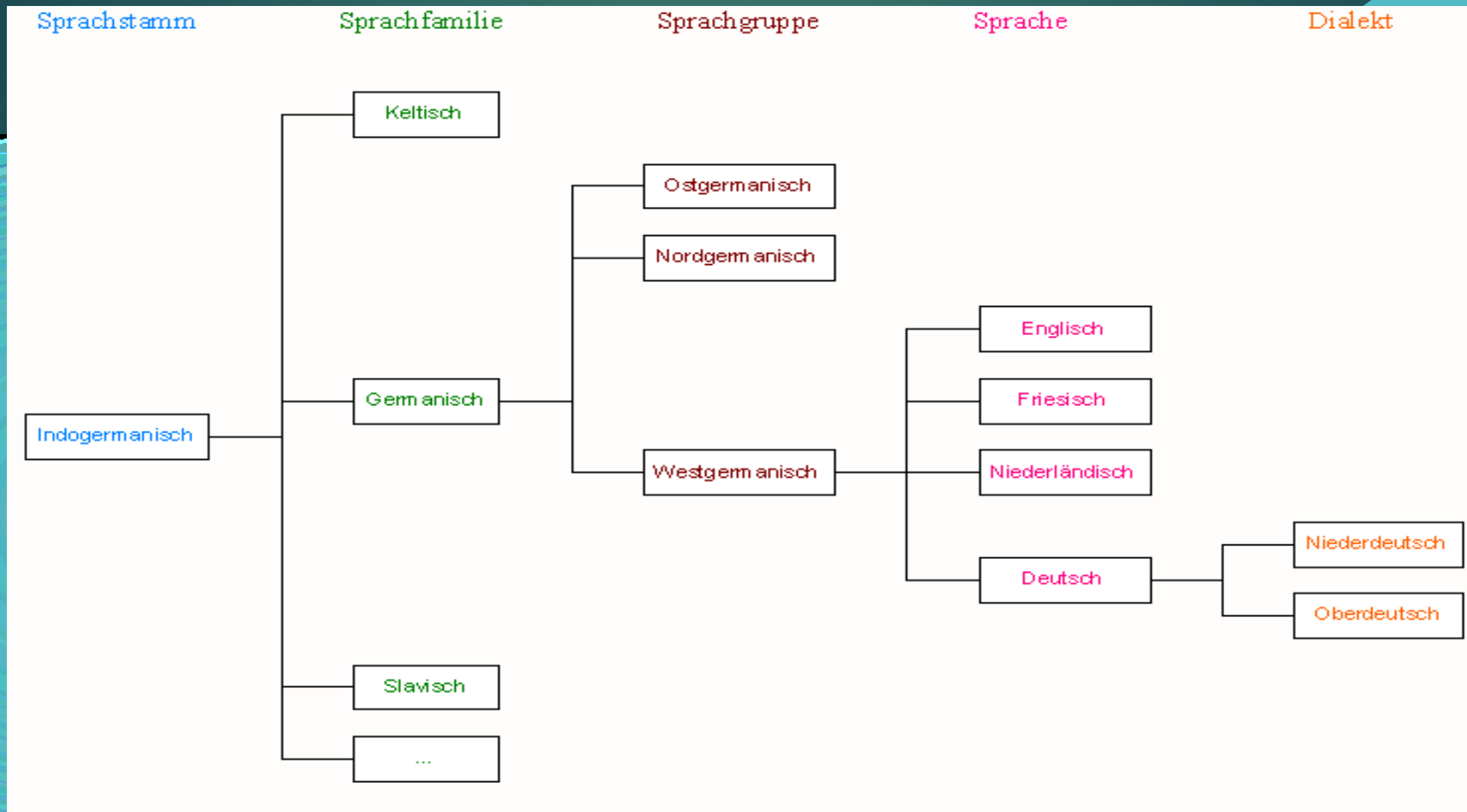

Biblická monogenetická teorie (Gen 11:1-9)

1. **Celá země byla jednotná v řeči i v činech.**
2. Když táhli na východ, našli v zemi Šineáru pláň a usadili se tam.
3. Tu si řekli vespolek: „Nuže, nadělejme cihel a důkladně je vypalme.“ Cihly měli místo kamene a asfalt místo hlíny.
4. **Nato řekli: „Nuže, vybudujme si město a věž, jejíž vrchol bude v nebi. Tak si učiníme jméno a nebudeme rozptýleni po celé zemi.“**
5. I sestoupil Hospodin, aby zhlédl město i věž, které synové lidští budovali.
6. **Hospodin totiž řekl: „Hle, jsou jeden lid a všichni mají jednu řeč. A toto je teprve začátek jejich díla. Pak nebudou chtít ustoupit od ničeho, co si usmyslí provést.**
7. **Nuže, sestoupíme a zmateme jim tam řeč, aby si navzájem nerozuměli.“**
8. I rozehnal je Hospodin po celé zemi, takže upustili od budování města.
9. **Proto se jeho jméno nazývá Babel (to je Zmatek) , že tam Hospodin zmátl řeč veškeré země a lid rozehnal po celé zemi.**

Evoluční teorie a vývoj jazyků (A. Schleicher)

7

Fylogeneze jazyka

8

Dva protichůdné procesy vývoje jazyků:

- 1) **Divergence** (štěpení: latina > románské jazyky)
- 2) **Konvergence** (smíšení: angl. + francouzština)

Jazykový substrát vs. superstrát vs. adstrát

Příklady pro románské jazyky

Substrát: keltština, ibeřština...

Superstrát: germánské jazyky (např. gótština, franština...)

Adstrát: arabština v Hispánii, francouzština v Anglii

Fylogeneze jazyka

Staří Řekové:

Jazyk jako přirozený jev
(Platón)

Jazyk jako chaos
(anomalisté – Pergamon)

vs. **Jazyk jako konvence**
(Aristotelés)

vs. **Jazyk jako řád**
(analogisté – Alexandrie)

Klasifikace jazyků

10

1) Genetická / genealogická klasifikace

Kritérium příbuznosti jazyků (společný prajazyk)

2) Typologická klasifikace

Základní typy jazyků podle strukturálních rysů

3) Areální / geografická klasifikace

Kritérium geografického rozložení jazyků

4) Sociolingvistická klasifikace

Podle počtu mluvčích jazyků